

Sociaal Werk Nederland

Sociaal Werk Nederland – Voor een beter sociaal klimaat

Hoe kunnen we de sociale basis versterken in met name de nieuwe achterstandswijken? Hoe kunnen we nu eindelijk werk maken van méér preventie? Hoe buigen we de geldstroom om van zorg naar welzijn?

'Nederland heeft een [nieuw sociaal contract](#) nodig om de hardnekkige kloof tussen de can's en de cannot's te verkleinen.' Aldus Kim Putters, directeur van het SCP en bovendien de invloedrijkste Nederlander. En in die mening staat hij niet alleen, die sluit aan bij de ervaringen van de 50.000 sociaal werkers die dagelijks in buurten, wijken en dorpen stuiten op de gevolgen van die ongelijkheid: laaggeletterdheid, schulden, eenzaamheid, huiselijk geweld, verslaving, ontsporende jongeren.

En niet alleen de sociaal werkers slaan alarm. Ook Woningbouwkoepel Aedes maakt zich zorgen over de ongewenste [terugkeer van achterstandswijken](#) in Nederland. Rijk en gemeenten moeten de handen ineenslaan, aldus Aedes; woningcorporaties roepen daarom op tot een verbeterde wijkaanpak.

En dat is ook precies wat Sociaal Werk Nederland wil: een Deltaplan Sterke Sociale Wijken. Dat is de beste manier om te investeren in de wijken en de inwoners met de grootste achterstanden. Dat brengt uiteindelijk de hele samenleving een [grote welzijnsinst.](#)

Ook de rest van Nederland heeft baat bij een stevige sociale basis. De 50.000 sociaal werkers blussen namelijk niet alleen sociale brandjes maar doen ook preventief werk. Nauw samenwerkend met onder meer zorgverleners, leerkrachten, wijkagenten, huismeesters, buurtconciërges begeleiden ze spijbelende jongeren terug naar school, brengen ze eenzame ouderen in contact met buurtgenoten en voorkomen ze dat huwelijksproblemen niet uitmonden in een vechtscheiding. Dat is pure winst voor die mensen zelf én voor de samenleving als geheel.

Veel van die 50.000 sociaal werkers werken bij een van de pakweg 500 lidorganisaties van Sociaal Werk Nederland. In dit speciale verkiezingspaper bundelen we hun belangrijkste bevindingen en vooral ook de oplossingen waarvan sociaal werkers weten dat ze werken. En die soms helemaal niet zo ingewikkeld zijn. Neem een jongere die het leven ervaart als een loden last. De praktijk leert dat zo'n jongere erg veel steun heeft aan een jongerenwerker die zijn (straat)taal spreekt, die hem neemt zoals hij is en die ook buiten kantooruren reageert op wanhopige apps. Iemand die geleidelijk zijn vertrouwen weet te winnen en hem net dat duwtje geeft om weer naar school te gaan, of juist hulp te zoeken bij een specialist. Zo'n jongerenwerker moet dan niet net zijn wegbezuinigd...

Maatschappelijke uitdagingen vanaf 2021

Het volgende kabinet staat voor een aantal maatschappelijke vraagstukken die steeds dringender om een oplossing vragen: de vergrijzing, de stijgende zorgkosten en de 100.000 vacatures in de zorg; armoede en schulden; het ondoorzichtige Toeslagensysteem, de woningnood; de ondermijning van de rechtsstaat door criminele activiteiten; uitval van jongeren; de haperende integratie van vluchtelingen; het aan werk helpen van mensen met afstand tot de arbeidsmarkt, laaggeletterdheid en analfabetisme, en de energietransitie als sociale opgave.

Aanzetten voor het oplossen van al die problemen zijn er vaak al. Ook in het sociaal domein zijn er tal van kansrijke initiatieven gestart en laten succesvolle pilots hoopvolle resultaten zien. En in veel gevallen hoeft het wiel niet meer te worden uitgevonden, maar is het wel de vraag hoe dat wiel sneller kan draaien. Nauwe samenwerking tussen uiteenlopende professionals is daarbij vaak het sleutelwoord. Maar nogmaals: die professionals moeten er dan wel *zijn*. En daar ligt een belangrijke taak voor de overheid, voor Rijk en gemeenten. Geef sociale professionals de ruimte. Zorg voor voldoende menskracht en zorg dat professionals zich kunnen blijven scholen. Zorg dat ze niet opgebrand raken door een gestaag stijgende caseload. Maak van het Malieveld niet dé hotspot van Nederland.

Win het vertrouwen van kiezers terug

In het sociaal domein is de afgelopen jaren vooruitgang geboekt. Een deel van de zorg en ondersteuning is dichterbij mensen georganiseerd. Vrijwel alle gemeenten beschikken over (sociale) wijkteams, waardoor allerlei vormen van ondersteuning laagdrempeliger zijn geworden. Er wordt al meer gezocht naar 'eigen kracht', en al vaker opereren professionals én vrijwilligers in een netwerk rondom hulpvragende mensen. Aan betrokkenheid en goodwill bij de vele duizenden werkers in zorg en welzijn is er echt geen gebrek.

Toch is het stelsel is nog steeds te ingewikkeld, mede door de gescheiden geldstromen. Er wordt nog te weinig geïnvesteerd in preventie. Er zijn lange wachtlijsten. De meest gespecialiseerde vormen van zorg worden te weinig ingekocht, en tegen (veel) te lage tarieven, waardoor zorgorganisaties in de rode cijfers belanden. Marktwerking leidt tot een veel te breed en onoverzichtelijk palet van aanbieders.

Gemeenten stellen bovendien allemaal andere (verantwoordings)eisen, waardoor de bureaucratie en de administratiedruk onaanvaardbare proporties aannemen. Delen van de (jeugd)zorg worden op regionale tafels aanbesteed, maar wie heeft er dan nog grip op en waar blijft de democratische controle? De mate waarin mensen op eigen kracht hun problemen kunnen oplossen wordt overschat. De overheid heeft ten onrechte verondersteld dat er op voorhand besparingen konden worden ingeboekt. De bezuinigingen waarmee de decentralisaties gepaard gingen, laten nog steeds hun sporen na. En zijn te veel voorzieningen afgebroken waarvan men nu zegt: hadden we ze maar overeind gehouden. Van buurthuizen tot zwembaden, van bibliotheken tot bejaardenhuizen. Daarmee heeft de politiek bij veel burgers vertrouwen verspeeld en ongewild het doemdenken gevoed.

Politieke partijen hebben nu de kans om keuzes te maken waarmee ze het vertrouwen van bewoners in de overheid terugwinnen. Laat zien dat u het werk van al die professionals in de wijk op waarde weet te schatten. Door hen in staat te stellen de sociale opgaven slagvaardig op te pakken. Door de cannot's niet in de kou te laten staan. Door van betekenis te zijn in de leefwereld van mensen.

Hieronder vindt u relevante informatie die u kunt opnemen in uw partijprogramma om daarmee bij te dragen aan een sociale en gezondere samenleving.

1. Deltaplan sterke sociale wijken

Een solide sociale basis in de wijk draagt eraan bij dat mensen hun drempel over durven te stappen om hulp te vragen, mee te doen en om te kijken naar elkaar. Maar zo'n basis ontstaat niet vanzelf. Actieve bewoners die activiteiten organiseren en ontmoeting stimuleren zijn daarvoor van onschatbare waarde; daarnaast is en blijft er professionele ondersteuning nodig voor mensen met schulden, opvoedproblemen, afstand tot de arbeidsmarkt, eenzaamheid, zware levensvragen of dreigende huisuitzetting. Alleen een hechte coalitie van gemeenten, ondernemers, corporaties, politie, onderwijs, welzijnsorganisaties, maatschappelijke zorg en bewoners zelf, kan de zorgwekkende toename van achterstandswijken terugdringen. Sociaal werkers hebben daarbij vaak de rol van signaleerder, initiator, verbinder en uitvoerder.

- **Stimuleer langdurige, structurele samenwerkingsprogramma's in wijken op lokaal niveau. Kijk hoe het Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ) dankzij een meerjarig traject vruchten afwerpt.**

2. Reële en duurzame bekostiging

De Wmo is gebaseerd op een prachtige filosofie, maar anno 2020 staan bijna alle ontwikkelingen in [de uitvoering ervan haaks op die basisprincipes](#). Dat komt deel doordat het budget voor goede ondersteuning vanuit de Wmo is simpelweg ontoereikend is. Ergo: zorg ervoor dat de Wmo wordt uitgevoerd zoals in 2015 werd beoogd door de wetgever. Investeren in een sterke sociale basis moet geen sluitpost zijn, maar de hoogste prioriteit hebben op de gemeentelijke en Rijksbegroting. De druk op de Wmo is nu onverantwoord groot. Dit gaat ten koste van het welzijn van de inwoners (kwetsbare én weerbare) en van de steeds onleefbaarder wordende wijken en buurten.

Investeer in de frontlinie

Over de hele linie zie je op wijkniveau een terugloop van het aantal sociaal werkers (zoals jongerenwerkers en maatschappelijk werkers), terwijl juist hun preventieve werk kan voorkomen dat dure zorgkosten onvermijdelijk worden.

- **Stop met het bezuinigen op professionals in de frontlinie, op ondersteuning van bewoners en buurten. Buig dat om naar investeren in met name de wijken met veel sociale huurwoningen.**

Reële prijzen voor sociaal werk – Indexeer!

Sociaalwerkorganisaties willen uiteraard de komende jaren het sociaal werk in gemeenten blijven uitvoeren; op het vereiste niveau, dus met goede kwaliteit en omvang. Echter: duurzame ondersteuning van kwetsbare bewoners en buurten is een vák. Dat werk wordt gedaan door kwalitatief sterke organisaties met goedopgeleide sociaal werkers. Steeds meer sociaalwerkorganisaties zijn inmiddels gecertificeerd volgens het [Kwaliteitslabel Sociaal Werk](#) dat is ontwikkeld door de branche zelf en focust op vakmanschap.

Zulk sterk sociaal werk vraagt om een reële prijs. Dat betekent dat gemeenten loonkostenstijgingen in de gemeentelijke subsidie of in de bekostiging van het sociaal werk moeten meenemen.

- **Maak dat gemeenten indexeren, om te voorkomen dat de hogere loonkosten leiden tot het schrappen van banen en van dienstverlening in het sociaal werk.**

Schrap inbesteding

Gemeenten gaan steeds vaker zélf het sociaal werk uitvoeren door middel van inbesteding. Daarmee zetten ze (te) veel petten op, waardoor ze bovendien al snel tegengestelde belangen moeten dienen: die van uitvoerder, beleidsmaker, financier van ondersteuning, indicatiesteller en doorverwijzer naar de uitvoering van de ondersteuning. De onduidelijkheid over de feitelijke rol van de gemeente voedt het wantrouwen over de onafhankelijkheid van professionals bij burgers en kan leiden tot belangenverstrengeling en falende controle en toezicht bij gemeenten.

- **Schrap de mogelijkheid tot inbesteding uit de Wmo. Verruim de reikwijdte van de Amvb reële prijs Wmo 2015 naar subsidies.**

3. Zet nu eindelijk écht in op Preventie!

Preventie loont. Toch is het nog steeds vaak de sluitpost van de Rijks- en gemeentelijke begroting. Er moeten nu echt preventiestappen worden gezet om de (beleids)ambities voor de verschuiving van zorg naar welzijn waar te maken.

Nog steeds gaat er te veel geld naar specialistische behandeling. Dat is onnodig, duur en niet effectief. In plaats van dweilen met de kraan open kun je beter de kraan dicht draaien. Dat was dan ook precies de bedoeling van de decentralisatie: normaliseren en demedicaliseren;

dus eerder signaleren, hulp en ondersteuning dichterbij burgers brengen, en zo voorkomen dat zorgjes uitmonden in grote zorgen.

Dat is nog te weinig gelukt. Lokaal zien sociaalwerkorganisaties met lede ogen aan hoe doorverwijzing náár en het gebruik ván individuele zwaardere zorgvoorzieningen juist toeneemt. De daarvoor benodigde middelen worden vaak gevonden in cumulatieve bezuinigingen op het sociaal werk en de algemene voorzieningen in de wijk. Daardoor komt preventieve hulp in de wijk vaak te laat of zelfs helemaal niet beschikbaar. Het SCP geeft bij monde van Kim Putters ook al enkele jaren aan hoe wrang het is dat de kennis en kunde van professionals pas wordt ingezet als een beginnend probleem een urgent, persoonlijk drama is geworden, zodat er inderdaad met spoed een zorgindicatie nodig is. Het SCP spreekt dan ook zijn zorgen uit over het gebrek aan sociaal werkers, jongerenwerkers en opbouwwerkers in wijken.

Sociaalwerkorganisaties hebben massaal aangegeven dat de samenwerking met verzekeraars om preventie lonend te maken te stroef van de grond komt. Ook de invoering van het abonnementstarief stimuleert preventie niet: het kan leiden tot een aanzuigende werking op het gebruik van individuele maatwerkvoorzieningen. Sommige gemeenten zien daardoor hun toch al krappe Wmo-budget nog sneller verdampen.

- ***Maak daarom budget vrij in de zorgkosten om preventie te ontwikkelen. Zorg voor een preventiefonds; hevel een percentage zorggelden over naar preventie.***

Positieve gezondheid

Veel ziekte en veel zorgkosten ontstaan door bestaansstress. Die is het grootst aan de onderkant van de samenleving. Het Preventieakkoord zet nu in op meer bewegen, niet roken, minder eten. Dat is mooi, maar niet genoeg. Een ongezonde leefstijl hangt immers vaak samen met ongezonde levensomstandigheden als een schimmelige huis, olopemde schulden, uitputtende mantelzorg voor een huisgenoot, of een combinatie van dat alles. Nodig is dus ook psychosociale ondersteuning op diverse levensterreinen.

- ***Investeer in psychosociale weerbaarheid: in positieve gezondheid en veerkracht. Dat is een vorm van preventie die welzijn verhoogt.***

4. Opvoeden en opgroeien in de buurt

Versterk de basis voor het jonge kind

Sinds de harmonisatie moet het peuterspeelzaalwerk voldoen aan de kwaliteitseisen van de kinderopvang. Verontrustend is dat ondertussen de financiering van het peuterwerk (via toeslagen) alleen maar complexer is geworden. Maar liefst vijf verschillende financiële regelingen kunnen van toepassing zijn voor peuters en hun ouders. Daardoor worden juist de doelgroepkinderen slechter bereikt, want juist deze ouders zijn huiverig voor toeslagen, schulden en ingewikkelde bureaucratische systemen. De achterstand die kinderen tussen 0-4 oplopen is vaak bepalend voor hun schoolcarrière en daarmee voor de rest van hun leven.

- ***Stop de lappendeken aan financiering; maak een basisvoorziening voor alle peuters van 16 uur per week. Dat is een kinderrecht van alle kinderen.***
- ***Vereenvoudig het systeem van ouderbijdragen (KOT – KinderOpvangToeslag) zodat ouders niet het risico lopen op grote terugvorderingen.***

Kinderplek of Huiskamer in de buurt

Slechts een beperkt deel van alle kinderen gaat naar de buitenschoolse opvang, de scouting of een sportvereniging. Geldzorgen of het ontbreken van een sociaal netwerk weerhouden ouders ervan om hun kinderen daaraan deel te laten nemen. Doe dat samen met de wijk en de school. Baseer deze voorzieningen op de rechten van het kind en stimuleer gemeenten hierop actief te reageren. Waarom zijn nog maar zo weinig gemeenten lid van [Child Friendly Cities](#)?

- ***Bied kinderen behalve de school ook een plek in de wijk waar zij veilig en gezond kunnen spelen en opgroeien, onder begeleiding van jeugdprofessionals en vrijwilligers.***

Concrete praktische hulp bij dreigende uitval

In 2019 telde Nederland 181.000 jongeren tussen 15 en 27 jaar die het onderwijs zonder startkwalificatie hadden verlaten. [70.000 van hen had geen werk.](#)

Dat moet anders: hou jongeren erbij als zij naar het voorgezet onderwijs of het mbo gaan. Als het thuis niet fijn is, wordt concentreren op school moeilijk. Stimuleer informeel onderwijs, laat jongerenwerkers in de school aanwezig zijn, om juist ook de niet-schoolgerelateerde problemen aan te pakken. Zorg ervoor dat vanuit onderwijs ook budget vrijgemaakt kan worden voor inzet van jongerenwerkers in en om de school. Zo creëer je goede verbindingen tussen de wereld van school, thuis en de straat.

- ***Haal jongerenwerkers de school in. Elke school!***

Aanpak ondermijning

De aanpak van ondermijning in wijken en buurten vraagt om een integrale aanpak met veiligheid én preventie. Ook het [recente rapport](#) van Hans Boutellier wijst hierop. Ontwikkel hierop als politiek een visie en werk lokaal samen: (jonge) bewoners, politie, justitie, onderwijs, ondernemers, gemeente en sociaal werk. Zorg dat rolmodellen hun belangrijke werk kunnen doen 'in de haarvaten': via sport (buurtsport, verenigingen), jongerenwerk, onderwijs, of die wijkagent. Alleen dan kun je jongeren een positief, concreet alternatief bieden en de stap naar criminaliteit beperken. Benut ook de Maatschappelijke Diensttijd (MDT). Alleen dan maken we kans deze jongeren zover te krijgen toch te gaan voor een legaal toekomstperspectief. Want met repressie alleen is de strijd tegen ondermijnende criminaliteit niet te winnen.

- ***Verbindt een repressief offensief tegen ondermijning met een sociale aanpak.***

Passend onderwijs = zorg voor jeugd in hun buurt!

Veel van de kinderen die gebruikmaken van passend onderwijs hebben niet louter en alleen psychische/mentale problemen. Gedragsproblemen of leerachterstanden bij kinderen zijn vaak ook een signaal dat gezinnen kampen met sociaal-maatschappelijke problemen als schulden, kindermishandeling, echtscheidingsproblematiek. Help het gezin, en help zo het kind aan een stabielere, gezondere thuissituatie.

Stimuleer daarom de samenwerking tussen (passend) onderwijs en jeugdzorg met de lokale partners vanuit sociaal werk. Stimuleer de lokale overleggen van gemeenten en jeugdhulp en onderwijs door ook sociaal werk te laten deelnemen aan de Lokale Educatieve Agenda (LEA) en de Op Overeenstemming Gericht Overleggen (OGOO). Deze zijn nog veel te veel alleen vanuit het onderwijs ingericht. Ze bestaan vaak uit (regionale) schoolbestuurders die weinig kennis hebben óver en affiniteit mét lokaal sociaal werk en preventieve jeugdhulp.

- ***(Passend)Onderwijs en jeugdzorg werken op regionaal niveau. Zorg ervoor dat de lokale preventiekant standaard aangehaakt is. Help het gezin, en help zo het kind aan een stabielere, gezondere thuissituatie.***

5. Armoede en schulden

Uit het rapport [Financiële problemen 2018 van het Nibud](#) blijkt dat 550.000 huishoudens in Nederland te maken hebben met ernstige betalingsproblemen. Van deze huishoudens krijgt 34% geen enkele hulp. Meer dan de helft van hen maakt geen gebruik van professionele hulp. Burgers met schulden en geldstress vragen dus extra aandacht. De impact van schulden op het leven van bewoners, gezinnen en kinderen is desastreus, verlamkend en letterlijk ziekmakend. Mensen met schulden gaan in een overleefstand. Schulden tasten letterlijk het brein en het doenvermogen aan.

Regionale preventieve aanpak

Voor het voorkomen van (escalatie van) schulden is laagdrempelige preventieve ondersteuning nodig bij dagelijkse problemen met ingewikkelde papieren, administratie, incasso's. Maak mensen financieel fit. Met ondersteuning in de buurt door sociaal werkers, vrijwilligers/maatjes, ervaringsdeskundigen, en banken en bedrijven (zoals Geldfit en FiKks), die lokaal, regionaal en landelijk samenwerken. Bij jongeren op school moeten schulden eerder aangekaart worden. Neem een voorbeeld aan [Moedige Dialoog](#): het succesvolle initiatief van Sociaal Werk Nederland en de Rabobank.

- **Stimuleer preventieve maatregelen en publiek-private samenwerking in de aanpak van schulden**

Aandacht voor werkende armen en hun werkgevers

Werkende armen zijn vaak onzichtbaar. Werkgevers kunnen op dat punt in een vroeg stadium van grote preventieve betekenis zijn door tijdig geldproblemen te signaleren en die op een empathische manier aan te kaarten. Daar hebben ze zelf ook baat bij, want loonbeslag bij werknemers legt een steeds grotere druk op bedrijven en organisaties met veel werkende armen die schulden hebben. Een werknemer met schulden functioneert bovendien minder goed en verzuimt vaker. Het loont dus om zelf als werkgever alert te zijn op mogelijke schulden en de schaamte daarover te doorbreken in een oriënterend gesprek.

- **Creëer landelijk bewustwording bij bedrijven en organisaties over de geldstress onder werkende armen en de gevolgen van doe stress voor henzelf en hun werkgever.**

Stop onnodige verhoging van schulden

In veel gevallen heeft het verhogen van een schuld vaak helemaal geen zin: iemand kon het oorspronkelijke bedrag al niet betalen, laat staan de boete of incassokosten. De overheid heeft hierin een voorbeeldfunctie, maar is nu zelf vaak de grootste schuldeiser. De [LOSR formuleerde recent 8 aanbevelingen](#) om exorbitante invorderingskosten tegen te gaan.

- **Versterk de initiatieven om verhoging van schulden door boetes en incasso's terug te dringen, ook interdepartementaal en met uitvoeringsorganen.**

Regelingen

Mensen die moeilijk rondkomen, moeten gebruik maken van een breed scala aan inkomensaanvullende regelingen: toeslagen, belastingteruggaven, lokale armoederegelingen, kwijtschelding van gemeentebelasting. De meeste van deze regelingen moeten mensen zelf aanvragen waarbij bewijsstukken en inkomensinschattingen moeten worden ingediend. De regelingen hanteren ook nog verschillende grenzen én definities voor inkomen en vermogen. Voor veel mensen is dit te complex of vraagt het teveel van hun doenvermogen. Dat leidt tot niet-gebruik of ten onrechte te hoog gebruik, wat leidt tot méér problemen in plaats van minder.

De stabilisatiefase bij schulden is nu te lang en te zwaar voor mensen. Het Zwaard van Damocles blijft boven hun hoofd hangen gedurende die fase. Er moet eerder ingezet worden op ontzorgen en ontstressen door inzet professionals en getrainde vrijwilligers.

Ook de kostendelersnorm zorgt voor problemen. De financiële winst voor de overheid van deze regeling staat niet in verhouding tot de extra problemen die de regeling veroorzaakt voor huishoudens en gezinnen.

In de praktijk wordt de beslagvrije voet nog te vaak overschreden door schuldeisers, en zeker ook door de overheid zelf. De LOSR doet [aanbevelingen voor maatregelen](#).

- **Verkort de stabilisatiefase; schaf de kostendelersnorm af; vereenvoudig het systeem van de toeslagen, of nog beter: schaf dit systeem af; voer het [wetsvoorstel vereenvoudiging beslagvrije voet](#) met spoed in.**

- **Zorg ervoor dat bij elke nieuw wetsvoorstel en alle uitvoeringsregelingen de hardheidsclausule kan worden toegepast. Hierdoor creëren we maatwerk, noodzakelijk om grote schulden en huisuitzetting te voorkomen.**

Integratie & inburgering

De regie over integratie & inburgering gaat per 01-01-2021 terug naar gemeenten. Het leenstelsel voor inburgeringscursussen wordt afgeschaft en er komt voorinburgering, een brede intake en integrale aanpak in de uitvoering. Een fors deel van de nieuwkomers heeft voor succesvolle integratie namelijk meer steun nodig dan tot nu toe wordt geboden.

Er is een landelijke en lokale samenhangende visie nodig, en concrete en duurzame ondersteuning in de buurten. Hierbij moeten we erkennen dat inburgeren ingewikkeld is en dat bepaalde groepen statushouders ook *langere* tijd passende begeleiding nodig hebben voor een succesvolle integratie. Gericht op alle familieleden, inclusief vrouwen en vluchtelingpeuters. Belangrijk is dat we vluchtelingen zien als onderdeel van de wijkpopulatie, en voor ondersteuning aansluiten bij de sociale basis die er al is. Benut bestaande voorzieningen in de wijk en stuur erop dat organisaties elkaar slim aanvullen, versterken en integraal samenwerken. Dit vergroot de efficiëntie in de uitvoering. Voorkom hierbij scheve ogen van andere wijkbewoners: investeer in beide kanten: statushouders én de lokale gemeenschap (wonen en werken).

Landelijke afstemming en eenduidigheid over hoogte en type van financiering van ondersteuning is daarbij noodzakelijk voor aanbieders die in meerdere gemeenten werkzaam zijn. Denk aan taal, toeleiding naar werk, formulierenbrigade. Een gemeentelijke regie en financiële verantwoordelijkheid van vluchtelingen in azc's maakt een doorgaande lijn makkelijker te organiseren.

- **Heroverweeg invoering van de wet met terugwerkende kracht. Neem de huidige statushouders ook mee.**
- **Stimuleer een lokale samenhangende visie en concrete en duurzame ondersteuning in de buurten**
- **Zorg voor eenduidige en voldoende vergoeding voor de begeleiding van statushouders (hoogte, duur en vorm).**
- **Beperk de wachttijd voor de asielprocedure begint zoveel mogelijk; bevorder integratie door tijdens het wachten al met taallessen te starten; peuters hebben recht op Vroeg- en Voorschoolse Educatie; beperk het aantal verhuizingen, met name als er kinderen bij betrokken zijn.**